

Prof. Hdr. Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS

2. Pastoraalteoloogia ja kanooniline säästlikkus: ühine ja vastastikune soterioloogiline perspektiiv?

“Ole oma vendadele *paradigma*, mitte seadusandja.”
(Abba Piimen, kõrbeisa/4. sajand)

Viimastel aastatel on mitmed teoloogid ja kanoonikud nii Läänes kui ka Idas mõtisklenud pastoraalpraktika ja -teooria üle ning eelkõige selle praeguste voolude üle – näiteks pastoraalpsühholoogia – ning on tundnud vajadust uurida *pastoraalmeetodit*, samuti *pastoraalteoloogiat*, mille on pärandanud kirikuisad, saavutamaks kindlustunde, et tegemist oli tõesti *teantroopilise* või *teandrilise* autentse pastoraalteoloogiaga niisugusena, nagu seda on sajandite vältel läbi elanud üks ja püha katoliiklik ja apostlik kirik, Kristuse keha.

Just seepärast, et kaasaegne tervikuna *antropotsentriline* pastoraalteoloogia, mida arendasid peamiselt väärusulised, jääb vaatamata oma säravale välimusele haigeks ning sellel ei ole tervendavat jõudu, sest see pole juurdunud kiriku müsteeriumis. See käsitleb inimese probleeme täiesti antropotsentriliselt, see tähendab lähtudes inimlikest kriteeriumitest tegelikult sügavalt inimliku ja *eonistliku* meetodi järgi. Eetilistest nõuannetest ja psühholoogilistest analüüsides, mida võivad pakkuda erinevad humanitaarteaduste või psühholoogilised koolkonnad, ei piisa, et pakkuda inimestele, kes püüdlevalt tõsiselt Jumala poole ja Temaga ühinemisele, abi, mida nad vajavad. Ei ole isegi inimeste abistamist, mida pakub psühhiaatrite ja psühhoterapeutide poolt ärakuulamise ja nendega vestlemise meetod.

Kuid pastor ise, kes nagu uus Mooses, peaks *tooma oma voonakesed välja langemise*, patu ja surma *orjusest*, juhtima nad Jumala laste vabaduse poole ning andma Issanda kätte terviklikke ja õnnistatud olendeid, võib *antropotsentrilise* pastoraalteoloogia puudulikkust mõista.

Järelkult ja muidugi ka muudel põhjustel oleme sunnitud pöörduma pühade kaanonite poole, mis peegeldavad, panevad kõlama ja väljendavad ühtse püha katoliikliku ja apostliku Kristuse kiriku kogemust, mida on kinnitanud kirikukogud ja pühad isad, teiste sõnadega *kiriku teadvus*. Kui iga teofoorne isa, kes allub kirikule ja kelle tahe langeb kokku Issanda jumaliku tahtega, moodustab kiriku hääle, kuidas siis sinodiotsused ei väljenda kiriku tahet ega soovita kõige kindlamat teed pääsemisele, Kristuse isiku juurde ja tema kaudu Jumal-Isa juurde?

On kindel, et pastoraalkogemus ja kiriku teoloogia on samuti pühades kaanonites kontsentreeritud. Kui soovitakse leida pastoraaldiakoonia kõige autentsemat väljendust, meetodit või kogemust, piisab pühade kaanonite poole pöördumisest. Lisaks peab pastoraalortodoksias võtma arvesse mitte iga pastori

subjektiivset arvamust, vaid *Jumala tahet* (vt Aabrahami ohver jne) niisugusena, nagu seda edastavad pühad tekstid, kiriklik traditsioon, aga ka pühad kaanonid, mis põhinevad nendel ja on nende osa. Seepärast ongi pühad kaanonid ja pastoraalteoloogia lahutamatu seotud. Viimane on tegelikult kanoonilise teoloogia *alter ego*, mis käsitleb mõlemat koos, sama soterioloogilist perspektiivi. See, kes juhib ustavaid kooskõlas sellega, mida ütlevad, näitavad ja pakuvad pühad kaanonid, juhib neid mööda kiriku Kristuses¹ ja Jumal-Isa järgi näidatud teed. See, kes juhib ustavaid sõltumata kiriku kanoonilise traditsiooni nägemusest, omaenese tõekspidamiste järgi, juhib neid paratamatult individualistina, inimese järgi. Esimene perspektiiv jääb *teantropotsentriliseks*, samal ajal kui teine kitsamas tähenduses *antropotsentriliseks*.

Veendumus, et igasugune pastoraalteoloogia peab minema kiriku teed, on pääsemise küsimus nii pastoritele kui ka ustavatele. Kirik on kogude ja isade kaudu alati oma usku kinnitanud Kristus-Lunastaja *teantroopias*, mis ei välista kaugelgi pneumatoloogiat, vaid otse vastupidi nõuab seda. Inimkonnal on alati olnud kiusatus leida pääsemine mitte Jumal-inimese läbi, vaid lihtsalt inimese läbi. Seetõttu eksisteeribki kuni tänaseni nii *teantropotsentriline* pastoraalteoloogia kui ka *antropotsentriline* alaväärtuslik (*cacodoxe*) pastoraalteoloogia erinevates vormides, mis vaatamata sellele, et on täiesti hukka mõistetud, jääb tavaliselt vajutatuks/varjatuks. See alaväärtuslik antropotsentriline pastoraalteoloogia keeldub allumast pühadele kaanonitele ja kiriku traditsioonile ja neid usaldamast ning kaasaegse kohaldatava pastoraalteoloogia moderniseerimise ettekäändel toetub ettevaatamatult ümberkujundamata *inimese* seisundile (*tahtele*) kui pastoraalmeetodi ja -deontoloogia reguleerijale.

Mõistagi peame me pühasid kaanoneid käsitlema kahetsuses ja täie alandlikkusega, mitte nende hindamiseks, vaid selleks, et tuletada nendest pastoraalteoloogia ja -meetod. Veelgi enam, mitte selleks, et kasutada neid iga kord, kui need teenivad meie isiklike huve, ja unustada iga kord, kui need teostavad järelevalvet meie hälbivate, antikanooniliste ja mittevaimulike tegude üle. Nende süda, kes armastavad kirikut siiralt ja omakasupüüdmata, kannatab iga kord, kui tõdeb järjekindlusetust võrreldes pühade kaanonite nägemusega. Niisugune hoiak pole kahjuks sugugi harvaesinev.

Neid, keda juhib antropotsentriline vaim (või soov, mida evangeelium ei ole lämmatanud teatud seose abil “traditsiooniga” [vt seost seadus/evangeelium]), süüdistavad pühasid kaanoneid, et need on moestlänud või vastuolus armastuse vaimuga Kristuse vastu. Tegemist on ehk protestantlikku liiki teoloogiaga, mis vastandub kiriku traditsioonile ja põhineb veendumusel – samuti protestantlikul –, mille järgi võib autentse kristluse leida mitte kiriku hilisemas traditsioonis, vaid ainult uue testamendi algses kristluses. Kõik need, kes elavad *ortodoksselt* läbi kiriku müsteeriumi, teavad, et kogude kirik ei esinda mitte vähem Kristuse keha ega ole mitte vähem püha kui algne kirik. Kuidas võiksid mõista ortodoksselt *kanoonilist traditsiooni* kõik need, kes ei ole pühendatud ega sisenenud kiriklikku ellu ja kogemusse, need, kes ei ela läbi sisemuse kirikut kahetsuses, see tähendab need, kes ei ela kiriku rüpes, vaid kiriku kõrval või veelgi halvem, tänu kirikule, kes huvituvad mingist *intellektuaalsest (filosoofilisest) teoloogiast*? Kui me ei mõista pühi

¹ 1Pt 2, 21.

kaanoneid, ei ole see pühade kaanonite süü, vaid meie endi süü, kellel meil ei ole apokalüptilist kogemust ega hädavajalikku vaimset ja *kristlikku*² nägemust, mis võimaldaks näha Jumala järgi.

Siin on mõned tõdemused, mis võivad näiteks saada juhiseks pühade kaanonite õppimisel, sest iga töö peab selles perspektiivis toimuma kõigepealt süstemaatilise meetodi järgi. Unustamata ajaloolise meetodi tähtsust ja vajadust, tuleb ennekõike hoolikalt süsteemselt esitada pühades kaanonites peituvad teoloogilised ja pastoraalaspektid. Pühade kaanonite dogmaatiline, teoloogiline ja ontoloogiline alus ei tohi jätta meid ükskõikseks, sest pastoraalteoloogia, mis ei põhine kiriklikul teoloogial, viib kuiva ja tehnilise (*tehnokraatliku*) deontoloogiani, millel ei ole tõelist seost kiriku pastoraalteoloogiaga, mis on teoloogiliselt põhjendatud. Pühade kaanonite pastoraalteoloogia ja teoloogia esitamine annab muide võimaluse neid õiglaselt hinnata, sest näitab, et pühadel kaanonitel on hoolimata nende õiguslikust [*nomoteetilisest*] vormist (*teematika* [seletuskiri], otsused jne) ennekõike *ontoloogiline a priori, teoloogiline alus* ja täiesti *pastoraalne ja soterioloogiline eesmärk*. Näiteks 691. aasta oikumeeniline kogu on selles osas üsna kategooriline ja konkreetne: “See püha kogu võttis vastu ka väga hea ja tähtsa otsuse, et kaanonid – mille said ja mida kinnitasid ning mille meile edastasid pühad ja õndsad isad, kes olid meie eelkäijad –, jäävad nüüdsest kindlaks ja kinnitatuks, et päästa hingi ja ravida kannatusi [...]”³.

Oma saatust järgiv pastoraalteoloogia peab olema põhiliselt rajatud kiriku kanoonilisele traditsioonile, millel on oikumeeniline väärtus, ning eriti pühadele kaanonitele, mis ratifitseeriti Trullanumi oikumeenilise kogu (691) kaanoniga 2 ja üldiselt Nikea 7. oikumeenilise kogu (787) kaanoniga 1.

Lõpuks tuleb öelda, et meie ajal valitseb domineeriva ilmse ilmalikuks muutumise tõttu suur segadus, mis puudutab pühade kaanonite laadi ja kohta kirikus. Meie kõigume tegelikult *kirjatähe jumaldamise* ja *pühadest kaanonitest täieliku keeldumise* vahel, teisisõnu tegutseme – “pastoraalselt” – *eonistilise juriidilise formalismi* ja kirikliku teoloogia raames väljahautud *liberaalse protestantismi* vahel. Ühest küljest “kasutatakse” kaanoneid mitte maailma päästmiseks, vaid selle hukkamõistmiseks ning teisest küljest keeldutakse sellest maailma päästmisest, kui kiriku kaanonid nii kergekäeliselt tagasi lükatakse.

Meie tuline soov on, et see lühike tõdemus aitaks kaasa tõsisemale lähenemisele, mis luuakse, kaaludes asjakohaselt pühasid kaanoneid, millele on rajatud nii Kristuse kiriku *kanooniline teoloogia* kui ka *pastoraalteoloogia*.

² Vt Mk 10, 43-45.

³ Kaanon 2